

İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul Müdürü Algılarına İlişkin Yaptıkları Çizimler*

Primary School Students's Drawings on the Perceptions of School Principal

Mikail Yalçın¹

Aysun Erginer²

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim okulu öğrencilerinin okul müdürü algılarını, çizimlerini (resim) kullanarak ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerden “okul müdürü” kavramı ile ilgili düşüncelerini yansıtan bir resim yapmaları istenmiştir. Nitel olarak desenlenen araştırmada olgubilim modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu Tokat ilinde 2009-2010 öğretim yılında ikinci kademede öğrenim gören 970 ilköğretim öğrencisi oluşturmuştur. Toplanan veriler kategorisel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler belirtilme sıklığı (f) ve yüzde (%) hesapları yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen öğrenci çizimleri benzer özelliklerine göre 24 kategoride toplanmıştır. Öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yapmış oldukları çizimlerin sırasıyla en çok, “olumsuzluk unsuru olma”, “sevgi unsuru olma”, “sorun çözücü olma”, “aşırı kuralcı olma” ve “değerli bir varlık olma” kategorilerine; en az, “birleştirici/bir araya getirici olma”, “aydınlatıcılık”, “yetiştiren/şekil veren olma” ve “adaletsiz olma” kategorilerine ait oldukları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Okul müdürü, çizim, resim, okul müdürü algısı, öğrenci çizimleri

Abstract

In this study it was aimed to reveal primary school students' perceptions of school principal by using drawings of students. Students were required to draw pictures reflecting their thoughts about the concept of “school principal” for this purpose. Phenomenology model was used in this qualitative design study. The study group of this study consisted primary school students attending second stage through the 2009-2010 academic year in Tokat. Data were analyzed by using categorical data analysis method. Data were evaluated by using percent and frequency calculations. Students' drawings which were obtained at the end of the study classified into 24 categories according to their similar features. Students' drawings which were made on the concept of school principal, respectively, were mostly belonged to the categories of “being the most negative element”, “being an element of love”, “to become a problem solver”, “be overly prescriptive” and “being a valuable asset”, at least to the categories of “combiner”, “enlightening”, training/giving shape”, and “being unjust.

Keywords: Principal, drawing, painting, perception of the principal, student's drawings

* Bu araştırma, Araş. Gör. Mikail Yalçın'ın yüksek lisans tezinin bir bölümünden hazırlanmıştır.

¹ Araş. Gör. Mikail YALÇIN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mikailyalcin@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aerginer@gmail.com

Summary

Purpose

Human beings perceive all the happenings around them in different ways due to the influence of their interests, thoughts, ages, education levels, environments and their values. They reveal their perceptions via such behavior as speaking, writing, singing, drawing or acting. Drawing is one of the actions that children use to reflect their perceptions in a concrete manner regarding their environment. Schools are places where children spend most of their time during the periods when their verbal expression skills are not sufficiently developed. Schools should not be regarded as places where they are obliged to go but as living spaces. It is quite important for students what schools and other related concepts mean to them as living spaces. Therefore, drawings are as important as verbal expressions for revealing students' perceptions regarding the educational and structural processes at school. Students are individuals that school principals are in constant interaction with during any kind of administrative activities. This interaction will cause students to have perceptions in their minds about their school director as well as about anything that occurs around them. These perceptions and meanings in their minds, when expressed in a way, could be recognized by other people. There are a number of ways of expressing the perceptions in mind, and one of these different ways of expression and meanings is drawing. The purpose of this study was to determine elementary school students' perceptions regarding the concept of school principal by using students' drawings.

Results

The students' drawings gathered in the study were grouped under 24 categories depending on their similar aspects. It was seen that the students' drawings related to the concept of "school director" belonged most to the categories of "being a negativity factor", "being a love factor", "being a problem-solver", "being over-normative" and "being a valuable living-being" and least to such categories as "being connective", "being informative", "being a trainer/shaper" and "being unfair". It was also seen that among these categories, the highest number of drawings belonged to the category of "being a negativity factor" (147, % 27.30) and that the lowest number of drawings belonged to the category of "being connective" (1, % 0.19). When the valid drawings of the students were examined, it was revealed that they drew their school principals rather as a negative factor.

Discussion and Conclusion

The results obtained in the study demonstrated that the students' drawings belonged most to the category of "being a negativity factor". The drawings that constituted this category revealed that the school principals were depicted as individuals who startle, reprimand, shout at and commit violence on students. The negative behavior that caused the students to depict the school principals in this way could cause students to get scared, to get into panic, to fail to learn, to dislike the school and the lessons and to lack confidence. The research findings obtained also support those of other studies conducted by Aydın (2007), Aydoğdu (2008), Balcı (1999) and by Lum (1997). Although the category represented with the drawings at most was that of "being a negativity factor", the students' drawings were generally quite similar when considered positively and negatively. Apart from the categories mentioned above, depending on the positive drawings of the students, it could be stated that the students considered the school principals as individuals who deal with administrative issues in various situations due to their duties and positions at school, who are identified with non-living objects or living beings who have administrative duties, who constantly work for the school and for students, who develop themselves as well as prepare students for future and try to direct them towards what is good and beautiful, who enlighten students with their knowledge and guide them to help them determine their future lives, who are knowledgeable and always try to develop their knowledge, who transfer their knowledge to students and who set a good model for their environment and demonstrate example behavior for students. In addition, the school principals were also depicted by the students not only as teachers who guide students and help them achieve their goals and go on their teaching profession besides their administrative duties but also as individuals who award success and hold and connect students together. As for the categories regarded as negative, it was seen that the students considered the school principals to be as individuals who have the absolute power at school, who make others do their orders, who demonstrate biased, unequal, unfair and inconsistent attitudes towards students, who demonstrate inconstant behavior depending on the situation or on the event, who constantly ask for money for the school and who exploit students' money.

The students' drawings could be used by pedagogues or by teachers in different ways and for different purposes. Drawings are among the methods that could be applied to determine the views of students about events and situations especially in the elementary school period until which students' abstract thinking skills and their self-expression skills have not developed efficiently. Students' thoughts and views about any subject could be revealed more concretely via drawings from a holistic perspective. Schools, with their students and personal, are places of communication and sharing, and the individuals at the top of these relationships are school principals. They are individuals whose behavior are constantly monitored and evaluated by students, teachers, parents and by other members of the society. As a result of the present study, a number of drawings were made regarding the concept of "school principal" based on the perceptions of elementary school students. The fact that the drawings mostly included negative content is a result that should be taken into consideration and examined in depth.

Giriş

İnsanlar olup biten her şeyi ilgilerinin, düşüncelerinin, yaşlarının, eğitim seviyelerinin, değerlerinin vb. etkisiyle farklı şekillerde algırlarlar. Algılar ise konuşmak, yazmak, şarkı söylemek, resim yapmak ya da eylemde bulunmak gibi davranışlarla açığa çıkar. Çocukların algılarını ortaya koymak için başvurdukları eylemlerden birisi çizimler (resim) yapmaktır. Resim yapma çocuğun renkleri, biçimleri ve çizgileri seçip düzenlemesini gerektiren; fikir, duygu, olay ya da gözlemlerin iletebilmesi için pek çok bileşeni bir araya getiren bir süreçtir (Malchiodi, 2005). Eyüboğlu (1974), çocuğun çizgilerinde sanat kaygısından çok, dünya ile bir uyuşma çabası aranabileceğini belirtmiştir. Eyüboğlu'na göre, her çocuğun içini dökmeye başladığı anlamsız sesler, amaçsız eğriler, doğru çizgiler daha sonra bir işaret olmaya, birer sembol değeri kazanmaya başlar. Bu semboller tazeliklerini yitirip, birer şema haline gelmedikleri sürece, çocuğun düşünce ve duygularının özgür bir belirtisi sayılabilir. Çocukların çizimleri, göründüklerinden çok daha fazla şeyler ifade ederler; gelişimlerinin, becerilerinin ve düşünüş biçimlerinin yanı sıra, diğer çocuklar ve yetişkinlerle olan sorunlarını yansıtır ve bu sorunların çözüm biçimleriyle ilgili ipucu verirler (Yavuzer, 1997, s. 11). Çizimler çocuklarla olan iletişimde ve çocukların karşılaştıkları güçlükleri aşmada yetişkinlere yardımcı olurlar (Artut, 2002).

Çocukların çizimleri psikologların, eğitimcilerin, sanat tarihçilerinin ve sanatçıların ilgisini her zaman çekmiştir. Çizimler, onların dünyaya dair olgunlaşmamış kavramları, zihinsel yaşamlarının zihinsel haritaları veya birebir kopyaları olarak görülür. Diğer taraftan çizimler çocukların duygusal dünyalarını da yansıtır (Golomb, 2004, s. 1). Çizimler ve diğer görsel yöntemler daha yaygın olarak sosyal antropoloji gibi alanlarda kullanılmakla birlikte, örgütlerde kullanılan çizimler geleneksel olarak sadece örgütsel yapıyı göstermek amacıyla mekanik tasarımlar ve kavramsal modeller tasvir etmek ve meslektaşlar arasında bilgi iletişimi kurmak amacıyla kullanılmıştır (Kearney ve Hyle, 2004). Çizimin pek çok fonksiyonu vardır. Çizimler yazılı ve sözlü dil becerilerinde zorluk çeken bireyler için görsel düşünmeyi sözlü anlatıma dönüştürmede bir strateji olarak kullanılabilirler. Aynı zamanda çizimler özellikle ilköğretim okullarında kavramsal anlamayı geliştirmek için de kullanılırlar. Eğitim araştırmalarında çizimler, öğretim uygulamalarını, öğrenme çevrelerini ve öğretmen-öğrenci ilişkilerini daha iyi anlayabilmek için bir araç olarak da kullanılmaktadır (Chula, 1998).

Çizimler, kişisel kimliğin belirteçleri ve yansımaları olarak yıllardır kullanılmaktadır. Çizim, insanın anlamlandırma dünyasına konuşma ve yazma süreçlerinden daha farklı bir bakış açısı sunar (Haney, Russell ve Bebell, 2004, s. 241). Çocuklar için çizim, hemen her yaşta zevkle tercih edilen bir oyun gibidir. Çizimler çocukların dinlenmelerine ve uyumlu bir ilişki oluşturmalarına, hatırlamalarına ve tartışmaya katılmalarına ve onların kendi anlatımlarını düzenlemelerine yardım eder. Kendi düşüncelerini yansıtarak istedikleri şeyleri, istedikleri gibi çizmelerine fırsat verir. Çizimler, kısa bir süre içinde önemli miktarda bilgi kazanmak için yararlı ve oldukça hızlı bir araçtır (Miles, 2000). Çizimler çocuklar için kendi görüş ve deneyimlerini ifade etmede genellikle eğlenceli ve keyifli bir yoldur (Malet, McSherry, Larken ve Robinson, 2010). Çocuklar resimlerinde, çevrelerinin özelliklerini ve bu çevreye dair kendi anlamlarını yansıtır (Hague, 2001). Çizim, bireylerin kişiliğini, zekâsını, endişelerini, tutumlarını açığa çıkarmaya yarayan, bir anlamda bir iletişim biçimidir (Zians, 1997).

Çizim değerlendirme için ilginç ve eğlenceli bir yoldur. Çizim teknikleri, öğrencilerin duygu ve tutumlarını ifade etmeleri için güvenli ve tehditkâr olmayan bir yöntemdir. Ayrıca konuşma zorluğu çeken, utangaç, farklı dili konuşan çocukların duygu ve düşüncelerini iletmeleri ve bunların değerlendirilmesi için de iyi bir yoldur (Zians, 1997). Okul değerlendirmelerinin bir bileşeni olarak öğrenci çizimlerini kullanmak, değerlendirme sürecine daha geniş bir açıdan bakma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Resimler, çocukların nasıl hissettiklerini yaratıcı bir biçimde açıklayabilmelerine izin veren benzersiz araçlardır. Okullarda kendi kendine şekiller çizen ancak çok fazla konuşmayan pek çok öğrenci vardır. Çizimler, çocukların izlenimlerini öğrenebilmemiz için bizlerle sözsüz iletişim kurmaları konusunda onlara yardımcı olurlar (Tovey, 1996). Ayrıca çizimler, öğrencilerin kendi eğitimsel deneyimlerini ve öğrenmelerini kendileri kavramsallaştırdıkları için oldukça değerlidir (Bessette, 2008). Eğitimde çizim, öğrencinin sahip olduğu bilginin değerlendirilmesi ve yazma, okuma, sözlü anlatım gibi becerilerinin teşvik edilmesi amacıyla da kullanılan öğretimsel bir stratejidir (Chula, 1998).

Çocukların sözel ifade yeteneklerinin yeterince gelişmediği dönemlerde zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yerler okullardır. Okullar öğrenciler için zorunlu olarak geldikleri bir yer değil, bir yaşam alanı olmalıdır. Yaşam alanları olarak okulların ve okulla ilgili eğitim, öğretmen, müdür, öğrenci gibi diğer kavramların öğrenciler için ne ifade ettiği, nasıl anlamlandırıldığı son derece önemlidir. Bu nedenle okuldaki eğitsel ve yapısal süreçlerle ilgili algılarının ortaya çıkarılmasında çizimler, sözel ifadeler kadar önemlidir.

Toplumların gelişmesi sürecinde bireylerin uygarca ve refah içerisinde yaşamasını sağlayacak eğitimi kendi kendilerine ya da aileleri yardımıyla almalarının mümkün olmadığı anlaşılmıştır, ulus devletlerin yaşamlarını devam ettirmelerinde okulları önemli bir araç olarak görmeleri ve okulun toplumsal, ekonomik ve siyasal işlevleri, okul denilen kurumların ortaya çıkmasını gerektirmiştir. Şişman ve Turan (2005, s. 109)'a göre okul çevreden öğrenciler başta olmak üzere girdikleri alan, eğitim hizmeti ve eğitilmiş insanları ürün olarak sunan, çevresine dönüt sunan, dönütler neticesinde değişiklikler yaparak devamını sağlamaya çalışan açık sosyal bir sistemdir. Bu sistemin işleyişinden birinci dereceden sorumlu kişi ise okul müdürüdür. Okulu amaçlarına göre yürütecek, yapısını devam ettirecek ve havasını koruyacak iç unsurların lideri okul müdürleridir (Bursalıoğlu, 1976, s. 37). Okul müdürü; eğitimin temel ilkelerine bağlı, eğitimin ve okulun amaçlarına erişmek için çalışan (Kayıkcı, 2008, s. 197), okulun yapısının farklılığını ve içerisinde bulunduğu çevrenin özelliklerini göz önüne alarak insan ve madde kaynaklarını kullanarak okulu geleceğe taşıyan (Arslan, 2008, s. 326) kişidir. Çağcıl tartışmalarda okul yöneticilerinin, yöneticilikten çok liderlik davranışlarına vurgu yapılmakta; okul yöneticisi, gerektiğinde yerleşik yapı, prosedür ve alışkanlıkları değiştirerek okuldaki değişim sürecine öncülük etmesi gereken (Şişman ve Taşdemir, 2008, s. 198), bunu yaparken de geleneksel rol ve sorumlulukların ötesine çıkmak zorunda olan (Arslan, 2008, s. 326) kişiler olarak tasvir edilmektedir. Alanyazında da belirtildiği gibi, okul müdürünün, okulun amaçlarını ve felsefesini açıklama, okulun politikasını saptama ve tanıtma, okulun ihtiyaçlarını karşılama, okulda katılımcı ve demokratik yönetimi geliştirme, kişiler ve gruplar arası ilişkiler kurma, tüm etkinlikleri planlama, okul çevresi, iç ve dış öğelerle iletişim ve eşgüdüm sağlama, etkili bir işletme yönetimi oluşturma, yapılan çalışmalarını sürekli olarak izleme ve değerlendirme sorumlulukları bulunmaktadır.

Öğrenci ise okulun varlığını gerekli en kılın temel öge, yani okulun var olma nedenidir (Ada ve Küçükali, 2009, s. 218; Erdem, 2008, s. 242). Eğitim-öğretim sürecinin her aşaması, harcanan zaman ve para, personel istihdamı aslında öğrenciler içindir. Okullarda öğrencilere en yakın statü lideri okul müdürleridir. Öğrenciler ile okul müdürü arasındaki ilişkinin niteliği, okulun bulunduğu çevrenin eğitim-öğretime bakış açısına göre değişir. Modern toplumlarda arkadaşlık olması beklenen bu ilişki; taşra ve tutucu çevrelerde disiplin temellidir (Bursalıoğlu, 1976, s. 39). Her iki durumda da öğrencilerle okul müdürleri okullarda her gün karşılaşır ve okulun yapısına bağlı olarak çeşitli derecelerde etkileşime girerler. Bu etkileşimin niteliği öğrenci ve müdürlerde karşılıklı olarak oluşacak algıları belirlemektedir. Algı, insan ilişkilerinde son derece önemli bir kavramdır ve okul müdürü ile öğrencilerin girdikleri iletişim süreçlerinin de önemli bir ögesidir. Algılama, iletişimde iletiyi yorumlamada kullanılan zihinsel bir süreçtir. Algı ise duyu organları aracılığı ile beyne ulaşan verilerin örgütlenmesi, yorumlanması ve anlamlandırılması sürecidir (Karaköse, 2006, s. 41). Algının zihinsel bir süreç olması, aynı durum karşısında farklı kişilerde farklı algılar oluşmasının da temel nedenidir. Okul örgütlerinde,

okul ile bir şekilde ilişkisi bulunan birey sayısı kadar farklı okul, öğretmen, eğitim, öğrenci ve müdür algısının olması normaldir. Bu algıların niteliği ise, okulu oluşturan yapıların birbirleriyle oluşturdukları iletişim ve etkileşim ağlarının niteliğiyle ilişkilidir. Okul yöneticilerinin sürekli etkileşim içerisinde oldukları kişiler öğrenciler, öğretmenler ve velilerdir. Okul yönetiminin, yönetim eylemlerinde başarılı olması okulun diğer üyeleriyle olan ilişkilerindeki başarısına bağlıdır. Okul yönetiminin amacı, öğrencilerde ülkenin genel ve özel eğitim amaçları doğrultusunda öğrenmeler oluşmasını sağlayacak ortamlar oluşturmak ve gerekli süreçleri yönetmektir. Okul yönetiminin öğrenciyi iyi tanınması ve anlayışla karşılaşması ölçüsünde öğrencinin okula uyumu ve sorunlarının çözümü kolaylaşacaktır. Ancak Karademir (2008, s. 33) okullarda öğrenciler ile yöneticiler arasında etkili ve verimli bir iletişim olduğunu söylemenin oldukça zor olduğunu belirtmiştir. Okul müdürleri ile öğrenciler arasında iletişimde problemler yaşanmakta, okul müdürleri genellikle öğrencilerle iletişime girmemekte, hatta bunu kasıtlı olarak yapmaktadırlar. Çünkü öğrencilerin onlardan korkması, odalarına girerken çekinerek girmesi gerekmektedir. Okul müdürlerinin bu tavırları disiplin sağlamak amacıyla yapılmakla birlikte bir takım sıkıntılar ortaya çıkarmaktadır. Öğrenciler okul müdürleri ile iletişime geçmek yerine, onu görünce daha çok bulunduğu bölgeden uzaklaşmayı tercih etmekte; okul müdürlerine sorunlarını, bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini, isteklerini anlatamamaktadırlar.

Okul müdürlerinin her türlü yönetim faaliyeti sırasında sürekli etkileşim halinde bulunduğu kişilerin başında öğrenciler gelmektedir. Bu etkileşim öğrencilerin, çevrelerindeki her şey gibi okul müdürleriyle ilgili zihinlerinde algılar oluşturacaktır. Bu algıların niteliği bireylerle okul müdürlerinin ilişkilerinin yönünü ve niteliğini belirleyecek, daha da önemlisi eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini doğrudan etkileyecektir. Öğrenciler okullarda sadece çeşitli bilgi ve beceriler öğrenmezler. Değerler, görüşler ve davranışlar da öğrenirler ve bunların öğrencinin kişiliği üzerindeki etkisi bilgi ve becerilerin etkisinden daha az değildir. Esasen okul yöneticilerinin bulunduğu statü ve makamın onlara verdiği güçten çok daha önemlisi, üyesi oldukları insan gruplarının onlara verdikleri önem ve değerlerdir. Okul yöneticilerin çeşitli durumlarda gösterdikleri farklı davranışlar, doğrudan ilişki içerisinde oldukları gruplar tarafından algılanır, izlenir ve anlamlandırılırlar. Zihinlerde oluşan algılama ve anlamlandırmalar bir şekilde ifade edildiklerinde karşıdaki insanlar tarafından fark edilebilirler. Zihinsel algıları ifade etmenin çok çeşitli yolları vardır ve bu farklı anlamlandırma ve ifade etme biçimlerinden bir tanesi de öğrenci çizimleridir.

Çocukların çizimlerini kullanmak psikolojik araştırmalarda bir asırlık bir gelenek olmasına rağmen, eğitim araştırmalarının çok azında çizimler kullanılmıştır. Eğitim araştırmalarında çizimlerin veri toplama ve analiz yöntemi olarak kullanılması diğer yöntemlere göre geride kalmış durumda olsa da, son yıllarda eğitim araştırmalarında çizimlerin kullanılmasına yönelik çalışmalara giderek artan bir ilgi vardır. Alanyazın incelendiğinde çocuk resimlerinin en fazla, bilim adamı imajının ortaya çıkarılması için kullanıldığı görülmektedir (Barman, 1999; Buldu, 2006; Finson, 2002; Kaya, Doğan ve Öcal, 2008; Newton ve Newton, 1998; Oğuz, 2007; Rodari, 2007; Türkmen, 2008;). Ayrıca öğrencilerin; matematikçi imajı (Picker ve Berry, 2000), matematik bilen/bilmeyen, seven/sevmeyen öğrenci imajı (Ünal, 2003), Avrupa Birliği algısı (Belet ve Türkkkan, 2007), ulus algısı (Hague, 2001), fen dersi ve fen öğretmeni algıları (Toklu, 2008), insan ve aileye ilişkin algıları (Güven, 2009), kendi dünyalarına ilişkin algıları (Chula, 1998), istatistikle ilgili algıları (Ludlow ve Bebell 2003), eğitim kurumlarıyla ilgili algıları (Kearney ve Hyle, 2004), akademik sorumluluk algıları (Bishop ve Pflaum, 2005), sınıftaki öğrenme ve öğretme deneyimleri algıları (Gulek, 1999) ve öğretmen algıları (Bessette, 2007) gibi çalışmalar çocuk resimleriyle ilgili çalışılan diğer konulardır.

Yukarıda sıralanan araştırmalar bağlamında, öğrencilerin okul müdürü kavramına ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için çizimlerden yararlanılabilir. Çocukların dünyayı nasıl gördükleri ve algıladıkları üzerinde eğitimciler önemle durmalıdır. Öğrenme ve öğretme etkinliklerinin düzenlenmesinde öğrencinin öğretmenle olduğu kadar çevreyle iletişim ve etkileşimi sonucunda edindiği algı ve gözlemleri de büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü çocukların çevrelerine ilişkin algı ve gözlemlerinin belirlenmesi, onların çok yönlü gelişimlerine yönelik farklı öğrenme yaşantılarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır (Belet ve Türkkkan, 2007). Öğrencilerin müdürün niteliklerine ilişkin algılarının şekillenmesini sağlayan en önemli etmenlerden biri okul müdürünün davranışlarıdır. Okul müdürünün etkililiği, öğretmen ve öğrencilerin ilişkileri ile duygularını anlayıp rehberlik etmesiyle

doğrudan ilgilidir (Trail, 2000). Okul müdürünün okulunda yer alan ve kültür, etnik köken, ekonomik durum, din gibi pek çok özellik açısından farklılıklar gösteren öğrenci ve personelin düşünce, endişe, sorun ve beklentilerini anlaması ve bu farklılıkların yönetimine dair beceriler geliştirmesi gerekir. Bu bağlamda okul yönetim sürecinde anlamlı semboller oluşturmak ve bunların okul üyelerince paylaşılmasını sağlamak okul müdürünün temel görevlerindedir (Balyer, 2012). Yapılan araştırmalar (Aydoğdu 2008; Aydın, 2007; Balcı, 1999; Karademir, 2008) okul müdürlerine ilişkin öğrencilerde olumsuz bir algının olduğunu ortaya koymuştur. Örgütsel ortamdaki ilişkiler bağlamında okul müdürlerinin öğrenciler tarafından nasıl algılandıklarının belirlenmesi; okulların nasıl yönetildiklerinin ve okuldaki eğitim-öğretim sürecinin niteliğinin belirlenmesi, yönetici-öğrenci ilişkileri ve etkileşimlerinin ortaya konması ve düzenlenmesi, okul iyileştirme çalışmalarının yapılandırılması ve okul müdürlerinin de kendi algılarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini öğrenmeleri açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul müdürü algılarını yaptıkları çizimler aracılığıyla incelemektir.

Yöntem

Aşağıda araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve işlem yer almaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, ilköğretim okulu öğrencilerinin okul müdürü algılarının ortaya çıkarılması amacıyla nitel olarak desenlenmiş ve araştırmada olgubilim modeli kullanılmıştır. Olgubilim, bireyin bir fenomenle ilgili bilinçli bir deneyimini betimlemesini içerir. Araştırmacı her katılımcının kendi öznel deneyimleriyle oluşturduğu yaşam dünyasına erişmek için çalışır (Christensen, Johnson ve Turner, 2011). Fenomenoloji, önyargılı nedenlerden daha çok olayların kendisini inceler. Çocuk resimleri analiz edilirken fenomenolojik olarak önemli olan çeşitli anlamlara, yaratıldıkları bağlama ve yapanın dünya görüşüne açık olmayı vurgulamasıdır. Çocukların ifadelerini farklı açılardan ele almanın bir yolu, izleyicinin çeşitli açılardan bakıp imgeleri öne çıkararak anlamlar oluşturması ve çocukların resimle anlatımlarına daha bütüncül bir bakış getirmesidir. "Fenomenolojik bir gözle bakmak", her çocuğun resme farklı bir yolla yaklaştığını ve resimle anlatımlarında özel olarak sevdiği veya sevmediği kompozisyonlar, biçimler, renklerle kendine özgü bir resim yapma stiline sahip olduğunu kabul etmeyi ve beklemeyi de içerir (Malchiodi, 2005, s. 65).

Geçmişe oranla son yıllarda daha fazla sayıda araştırmada kullanılmasına karşın, nitel araştırmalarda, katılımcılar tarafından üretilen çizimlerin etkili bir şekilde kullanımı hala büyük ölçüde keşfedilmemiş bir alandır. Araştırmalarda katılımcıların ürettikleri çizimlerin kullanılmasının altında yatan iki gerekçe vardır. Birincisi, çizimler katılımcıların duygusal dünyalarına hızlıca dokunmanın bir yoludur. İkincisi, çizimler bir kişinin bir konu hakkındaki önyargılı davranmadan kendi deneyimlerini ortaya çıkarmanın yollarından birisidir (Kearney ve Hyle, 2004). Bu araştırmada öğrencilerin okul müdürü algılarının ortaya çıkarılmasında çizimlerden yararlanılması; öğrencilerin duygu ve düşüncelerine doğru bir yol oluşturması ve öğrencilerin okul müdürleriyle olan deneyimlerinin özlü bir sunumuna olanak vermesi açısından araştırmacılara yöntemi oluşturmaları için bir dayanak sağlamıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını, 2009-2010 öğretim yılında Tokat il merkezinde bulunan 6 ilköğretim okulunun 2. kademe öğrencileri ile Tokat ili merkeze bağlı köylerde bulunan 8 ilköğretim okulunun 2. kademe öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya toplam 970 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 502'si (% 51.75) merkezde, 468'i (% 48.25) merkeze bağlı köylerde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 314'ü (% 32.38) 6. sınıfa, 349'u (% 35.97) 7. sınıfa ve 307'si (% 31.65) 8. sınıfa devam etmektedir. Katılımcıların 503'ü kız (% 51.86) ve 467'si (% 48.14) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmalarda genelleme yapmaktan ziyade, çeşitlilik gösteren durumlar arasında benzerliklerin olup olmadığını bulmaya çalışmak maksimum çeşitlilik örneklemesinin temel amacıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 87). Araştırmada maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak il merkezindeki okulların sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgili bilgi alınmış, köy okulları da araştırmaya dahil edilmiştir. Maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için sosyo-ekonomik düzeyin temel alınmasındaki amaç, okul yönetimleriyle öğrenciler arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkiler neticesinde ortaya çıkan karşılıklı algıların okulların bulunduğu çevreye ve öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşacağı düşüncesidir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmaya katılan tüm öğrencilerden okul müdürleriyle ilgili düşüncelerini yansıtan bir resim çizmeleri ve çizdikleri resmi, altına yazacakları ifadelerle açıklamaları istenmiştir. Resim çizmeleri için öğrencilere bir ders saati zaman verilmiştir. Öğrenciler, araştırmacı tarafından kendilerine verilen boş kâğıtlara hiçbir müdahale olmaksızın demografik bilgilerini yazmışlar ve çizimlerini yapmışlardır.

İşlem

Araştırmada, toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiş ve ardından veriler belirli kategoriler altında toplanmıştır. Verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmak içerik analizinin temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda benzer veriler belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 227). Katılımcılarının çizimleri ortak özellikleri açısından incelenmiş ve benzer çizimler bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Belli kategoriler altında bir araya gelen resimler birbirleriyle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Bu aşamada öncelikle yapılan çizimler incelenmiş ve herhangi bir düşünceyi ifade etmediği düşünülen ve boş bırakılan formlar elenmiştir. Daha sonra kalan çizimler tekrar incelenmiş, yapılan çizimlerden ve öğrencilerin çizimler üzerinde yaptıkları yazılı açıklamalardan yararlanılarak çizimler ortak özelliklerine göre bazı kategorilere ayrılmıştır. Son olarak bu kategorileri temsil ettiği düşünülen çizimlerin belirtilme sıklıkları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Katılımcıların çizimlerinden yapılan alıntılarda çizimin hangi katılımcı tarafından üretildiğine ilişkin kişisel bilgiler söz konusu alıntının hemen sonunda parantez içinde kodlanmış olarak verilmiştir. Buna göre; K: Köyde, M: Merkez ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencileri ifade etmektedir.

Araştırma verileri incelendiğinde öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin çok sayıda çizim yaptıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan 970 öğrenciden 538 tanesi okul müdürü kavramını açıklayan, boş olmayan ve araştırmanın amacına dönük bir anlam ifade ettiği düşünülen geçerli bir çizim yapmıştır. Bazı öğrenciler hiç çizim yapmamışlar, bazı öğrenciler ise herhangi bir düşünce ve anlam içeren bir çizim yapamamışlardır. Yapılan çizimlerin analizi sonucunda belirtilme sıklıkları en yüksek olan ilk beş kategoriye temsil eden ve araştırmacılar tarafından diğer çizimlere göre ilginç bulunan çizimlerden örnekler seçilerek bulgular bölümünde sunulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek (2005, s. 257), verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının açıklanmasının, nitel araştırmalarda geçerliğin önemli ölçütleri arasında olduğunu belirtmişlerdir. Nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer vermek ve görüşlerden yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlik için önemli bir etkidir (Ratcliff, 1995, 20). Bu nedenle bu araştırmanın geçerliğinin sağlanması için veri analizi süreci ayrıntılı olarak açıklanmış, verilerin analizinde ve yorumlanmasında katılımcıların kendi çizimlerine doğrudan yer verilmiş ve üretilen çizimlere bulgular kısmında yer verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca nitel araştırmalarda geçerlik, araştırılan olgunun, olduğu haliyle ve mümkün olduğu kadar yansız olarak gözlenmesi ve elde edilmesi anlamına gelmektedir (Kirk ve Miller, 1986; akt, Yıldırım ve Şimşek, 2005, 255). Bu nedenle araştırma süresince katılımcılara çizim aşamasında yönlendirici herhangi bir örnek verilmemiş, telkinde bulunulmamış ve katılımcıların sadece kendi düşüncelerini yansıtmalarına dikkat edilmiştir. Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak içinse, verilerin analizi sonucunda elde edilen çizimlerin elenmesi ve kategorilerin oluşturulması aşamalarında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Öğrenciler tarafından yapılan çizimler uzman görüşü için ilköğretim okulunda çalışan iki görsel sanatlar öğretmeni tarafından incelenmiştir. Ayrıca, hem resimlerin seçilmesi ve kategorilerin oluşturulması aşamalarında araştırmaya dâhil olan uzmanlar, hem de araştırmacılar eğitimi dolayısıyla, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin gelişim dönemleri ve bu gelişim dönemlerinde olay ve olgulara nasıl baktıklarını ortaya koyabilecek uzmanlığa sahiptirler.

Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yaptıkları çizimler ortak özelliklerine göre bazı kavramsal kategoriler altında incelenmiş ve kategorilere ait sayısal bilgilere yer verilmiştir.

İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul Müdürü Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimler ve Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler

Tablo 1, öğrencilerin “okul müdürü” kavramı ile ilgili düşüncelerini yansıtan çizimlerin oluşturduğu kavramsal kategorileri ve bu kategorilere ait belirtilme sıklıklarını (f) ve yüzdelerini (%) göstermektedir. Daha sonra kategorileri oluşturan çizimlerden örnekler sunulmuş ve bazı kategorilerin özellikleri, öğrencilerin çizimlerinden alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 1.

Öğrencilerin “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler

Çizim Kategorisi	Belirtme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Olumsuzluk Unsuru Olma	147	27.30
Sevgi Unsuru Olma	67	12.50
Sorun Çözücü Olma	47	8.74
Aşırı Kuralcı Olma	38	7.06
Değerli Bir Varlık Olma	31	5.76
Uyarıcı Olma	27	5.02
Yönetim Odağı Olma	24	4.46
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	17	3.16
Değişken Bir Varlık Olma	17	3.16
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	13	2.42
Koruyuculuk ve Güven Vericilik	13	2.42
Paragöz Olma	12	2.23
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	11	2.04
Öğretim Unsuru Olma	10	1.86
Adalet Sağlayıcılık	9	1.67
Güç Unsuru Olma	9	1.67
Örnek Olma	9	1.67
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	8	1.49
Ödüllendirici Olma	8	1.49
Bilginin Depolayıcısı Olma	6	1.12
Adaletsiz Olma	5	0.93
Yetiştiren/Şekil Veren Olma	5	0.93
Aydınlatıcılık	4	0.74
Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma	1	0.19
Toplam	538	100

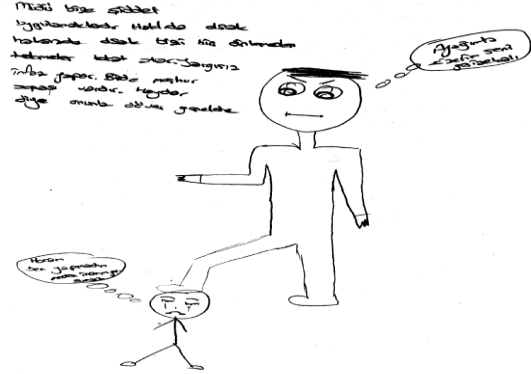
Tablo 1. incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürü kavramını açıklamak için yaptıkları çizimlerin 24 kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bu kategoriler arasında en fazla çizimin (147, % 27.30) “olumsuzluk unsuru olma”, en az çizimin ise (1, % 0.19) “birleştirici/bir araya getirici olma” kategorilerine ait çizimler olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaptığı geçerli çizimler incelendiğinde, onların okul müdürlerini daha çok olumsuz olarak resmettikleri görülmüştür.

“Olumsuzluk unsuru olma” kategorisi en fazla sayıda çizimle temsil edilen kategori durumundadır. Bu kategoride 147 (% 27.30) çizim yer almıştır. Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü kendilerine şiddet uygulayan, kaba, argo konuşan kişiler olarak çizdikleri görülmüştür. Birçok öğrenci yaptığı çizimde, okul müdürünü elinde sopası, ağzında sigarası ve asık suratlı olarak resmetmiştir. Bu durum öğrencilerin okul müdürlerinin olumsuz davranışlarını iyi gözlemlediklerini göstermektedir.

Öğrenci M-227 müdürün öğrencilere bağırdığını ve bu yüzden çok korktuğunu belirterek okul müdürünü çevresine negatif elektrik yükleri yayan bir kişi olarak resmetmiştir. Öğrenci M-442 ise çiziminde okul müdürünü kötü konuşan, öğrencileri ezmeye çalışan, kendisinden korkulan bir kişi olarak resmetmiş ve açıklamasında okul müdürünün haklı haksız ayırımı yapmadan yargısız infaz yaptığını belirtmiştir.

Çizim 1. Öğrenci-M-227'nin Çizimi

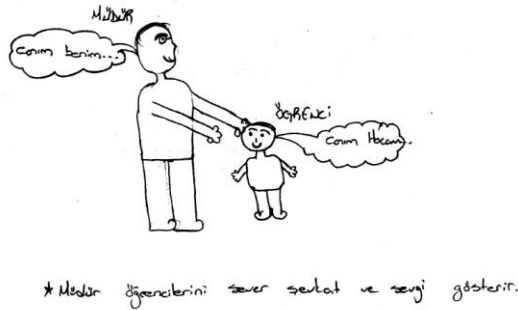
Çizim 2. Öğrenci-M-442'nin Çizimi

"Sevgi unsuru olma" kategorisini oluşturan 67 çizimin ortak özelliği, öğrencilerin sevecen okul müdürü imajını çizimlerine yansıtmaıdır. Öğrencilerin okul müdürünü kendilerine iyi davranan, sevecen, güler yüzlü, yardımsever kişiler olarak çizmişlerdir. Bu kategoriye dâhil edilen birçok çizimde okul müdürü ve öğrenciler gülümseyen bir yüz ifadesiyle resmedilmiştir.

Aşağıda "sevgi unsuru olma" kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir:

Çizim 3. Öğrenci-M-410'un Çizimi

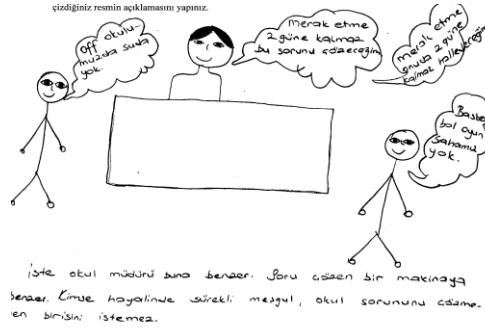

Çizim 4. Öğrenci-M-268'nin Çizimi

"Sevgi unsuru olma" kategorisini temsil eden çizimlerden öğrenci M-410 çiziminde, okul müdürünü güler yüzlü bir şekilde öğrencilere hitap ederken resmetmiş ve açıklamasında okul müdürünün öğrencilere sevgiyle, güler yüzle yaklaştığını ve onları kendi çocukları gibi gördüğünü belirtmiştir. Öğrenci M-268 ise çiziminde okul müdürünü kendisine sevgiyle hitap eden ve kollarını açan bir insan olarak resmetmiştir.

Öğrencilerin en fazla resmettikleri okul müdürü imajlarından birisi de sorun çözücü okul müdürü imajıdır. "Sorun çözücü olma" kategorisini oluşturan bu çizimlerde öğrenciler okul müdürlerini kendilerinin ve okulun sorunlarını çözen, dertlerini paylaşan, yardımsever kişiler olarak çizmişlerdir. Bu kategoriye dahil edilen bir çok çizimde okul müdürü, öğrencilere yardım ederken ya da okulun bir sorununu çözerken resmedilmiştir.

Aşağıda “sorun çözücü olma” kategorisini temsil eden öğrenci K-55’in çizimine yer verilmiştir:

Çizim 5. Öğrenci-K-55'in Çizimi

“Sorun çözücü olma” kategorisini temsil eden öğrenci K-55’in çiziminde okul müdürü öğrencilerin okul ile ilgili isteklerine ve okulun sorunlarına olumlu yaklaşan ve sorunları çözeceğini belirten bir kişi olarak resmedilmiş ve öğrenci tarafından sorun çözen bir makineye benzetilmiştir.

“Aşırı kuralcı olma” kategorisini oluşturan çizimler okul müdürlerinin kuralcı taraflarını vurgulayan ve ortaya koyan çizimler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini sürekli kurallar koyan, kurallara uymayanları cezalandıran, kurallarla yatıp kalkan kişiler olarak çizdikleri görülmüştür. Bu kategoriye dahil edilen bir çok çizimde okul müdürü kuralları sürekli hatırlatan, kurallara uymayan öğrencileri cezalandıran kişi olarak resmedilmiştir.

Öğrenci M-61 aşırı kuralcı olma kategorisini temsil eden çiziminde, okul müdürünü öğrencilerin okulla ilgili kuralların esnetilmesini gerektiren isteklerine olumsuz yaklaşan, kurallara aşırı bağlı, her şeye hayır diyen bir kişi olarak resmedilmiştir.

Çizim 6. Öğrenci-M-61'in Çizimi

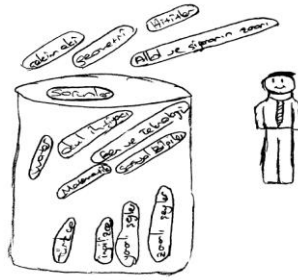
Öğrenciler okul müdürünü sıklıkla değerli bir varlıkla özdeşleştirmişlerdir ve bu çizimler “değerli bir varlık olma” kategorisini oluşturmuştur. Bu kategoriye oluşturan çizimlerin ortak özelliği, öğrencilerin okul müdürlerini kendileri için değerli olan varlıklar gibi resmetmeleridir. Bu kategoride okul müdürleri genellikle melek ve değerli çiçekler olarak resmedilmiştir.

Çizim 7. Öğrenci-M-38'in Çizimi

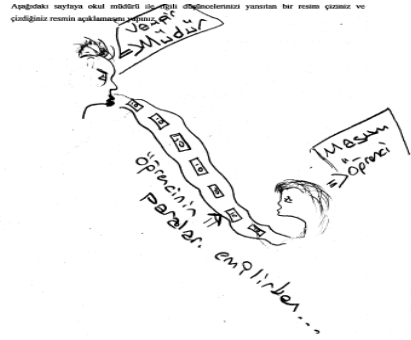
“Değerli bir varlık olma” kategorisini oluşturan pek çok çizim gibi öğrenci M-38’de çiziminde okul müdürünü bir melek olarak tasvir etmiştir.

Öğrenci K-198 okul müdürünü birçok bilgiye sahip bilgi kutusu şeklinde resmetmiştir. Bu kategorideki çizimlerin ortak özelliği, okul müdürlerinin çok bilgili olduklarına ve bilgilerini öğrencilerle paylaştıklarına vurgu yapılmasıdır. Bu kategoride okul müdürleri kitap, bilgi deposu, bilgi kutusu, öğrencilere bilgilerini dağıtan insanlar olarak çizilmiştir. Öğrenci M-348 ise çiziminde okul müdürünü paralarını emen bir vampir olarak resmetmiştir. “Parağöz olma” kategorisini oluşturan olumsuz nitelikli çizimlerde öğrenciler okul müdürlerini sürekli para isterken, paradan bahsederken, aıdat toplarken çizmişlerdir.

Bilgi kutusu nasıl çoğu şeyi biliyoruz okul müdüründe onun gibi çoğu şeyi bilir.

Çizim 8. Öğrenci-K-198'in Çizimi

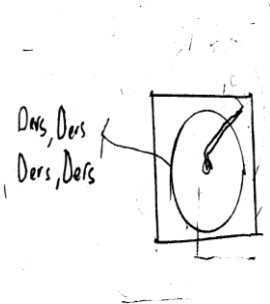
Çizim 9. Öğrenci-M-348'in Çizimi

“Adalet sağlayıcılık” kategorisindeki çizimler okul müdürlerinin adil, öğrencilerin haklarını savunan, haklı ve haksız ayırt edip, ödül-ceza mekanizmasını işleten yönlerine vurgu yapmıştır. Öğrenci M-293 okul müdürünü avukat olarak resmetmiş ve bir avukat gibi herkese adil davrandığını belirtmiştir. “Örnek olma” kategorisinde yer alan çizimiyle öğrenci K-68 okul müdürünü davranışlarıyla örnek olan bir kişi olarak çizmiştir. Bu kategoride okul müdürleri çevrelerini temiz tutan, yerdeki çöpleri toplayan ve kurallara uyan kişiler olarak resmedilmiştir. Öğrenciler bazı çizimlerde okul müdürlerini sürekli aynı işleri yapan, sürekli konuşan, durmadan aynı şeyleri tekrarlayan ve aynı uyarıları yapan, devamlı konuşan kişiler olarak resmetmişlerdir. “Mekanikleşmiş bir varlık olma” kategorisini oluşturan bu çizimlere bir örnek öğrenci M-213’ün çizimidir. Öğrenci M-213 okul müdürünü sürekli aynı şeyleri tekrar eden bir plak olarak resmetmiştir.

Müdürü avukat bir insana benzettim. Çünkü ne bir herkese adaletili davranıyor. Tıpkı bir avukat gibi.

Çizim 10. Öğrenci-M-293'ün Çizimi

Çizim 11. Öğrenci-M-213'ün Çizimi

Çizim 12. Öğrenci-K-68'in Çizimi

Tartışma ve Sonuç

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul müdürü algılarını yaptıkları çizimler aracılığıyla incelemeyi amaçlayan bu çalışmada öğrenci çizimleri 24 kategoride toplanmış ve sonuçlar bu kategoriler doğrultusunda tartışılmıştır. Araştırmacılar ve eğitimciler tarafından çok farklı amaçlarla kullanılan öğrenci çizimleri bu çalışmada öğrencilerin okul müdürü algılarını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Çizimler özellikle soyut düşünme ve ifade yeteneklerinin çok gelişmediği ilköğretim döneminde öğrencilerin olgular hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmak için başvurulabilecek yöntemlerden birisidir. Öğrencilerin herhangi bir konu hakkındaki duygu ve düşünceleri daha somut olarak ve bütüncül bir bakış açısıyla çizimler yardımıyla ortaya koymak mümkündür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yapmış oldukları çizimlerin sırasıyla en çok, “olumsuzluk unsuru olma”, “sevgi unsuru olma”, “sorun çözücü olma”, “aşırı kuralcı olma” ve “değerli bir varlık olma” kategorilerine ait olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yapmış oldukları çizimlerin sırasıyla en az, “birleştirici/bir araya getirici olma”, “aydınlatıcılık”, “yetiştiren/şekil veren olma” ve “adaletsiz olma” kategorilerine ait oldukları bulunmuştur. Öğrenci çizimlerinin en fazla olduğu kategori “olumsuzluk unsuru olma” kategorisidir. Bu kategoriyi oluşturan çizimlerde okul müdürleri öğrencileri korkutan, bağırان, azarlayan, çatık kaşlı, şiddet uygulayan kişiler olarak resmedilmişlerdir. Okul müdürlerinin bu şekilde tasvir edilmelerine neden olan olumsuz davranışlar öğrencide korku, panik, öğrenememe, okul ve derslerden soğuma, güven eksikliği gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Araştırmanın bulguları; Aydoğdu (2008), Aydın (2007), Balcı (1999) ve Lum (1997)’un araştırmalarındaki bulguları destekler niteliktedir. Lum (1997), öğrencilerin okul müdürünü otorite sembolü, ceza verici ve korkutucu olarak algıladıklarını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler okul müdürü için, “polis, filmlerdeki kötü adam ve Nazi Subayı” gibi metaforları kullanmaktadırlar. Balcı (1999)’nın yapmış olduğu çalışmada da okul yöneticisinin öğrenciler tarafından kaba, zarar verici ve duyarsız olarak algılandığı bulunmuştur. Aydın (2007) araştırmasında, öğrencilerin yönetici kavramını duyduklarında kafalarında korku imajı oluşturduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Aydoğdu (2008) tarafından okul müdürü kavramına yönelik yapılan ve öğrencilerin metaforlar ürettikleri çalışmada “olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisinde öğrenciler en çok; “sinir küpü, paragöz, canavar, sopa, taş, şeytan” metaforlarını üretmişlerdir.

“Sevgi unsuru olma” kategorisini oluşturan çizimlerde öğrenciler okul müdürlerini güler yüzlü, kendilerini seven, sevgiyle yaklaşan, şefkat gösteren, onlara hediyeler veren, güzel sözler söyleyen kişiler olarak betimlemişlerdir. Okul müdürlerinin sevecen ve sıcak tavırları öğrenci davranışlarında okula ve öğrenmeye karşı olumlu yönde gelişmeler meydana getirebilir. Özellikle ilköğretim kademesinde bir otorite ve güç unsuru olarak görülen okul müdürü, bu güç ve otoritesini olumlu kanallarla öğrencilere aktarabilirse kendisinden kaynaklanabilecek problemlerin önüne geçebilir. Öğrencilerin en fazla çizim ürettikleri kategorilerden bir diğeri de “sorun çözücü olma” kategorisidir. Bu kategoriyi oluşturan çizimlerin ortak özellikleri okul müdürlerinin sorun çözücü yönlerini vurgulamalarıdır. Kategoriyi oluşturan çizimlerde öğrenciler okul müdürlerini sorunlarını dinleyen, çözümler üreten, okulun ve öğrencilerin sorunlarını çözen, zor anlarda öğrencilerin yanında olan kişiler olarak resmetmişlerdir. Bulgular Linn, Sherman ve Gill (2007)’in okul yöneticiliğinin “liderlik” ve “sorun çözücü” yönüne vurgu yapan araştırmalarının bulgularıyla örtüşmektedir. Okul müdürlerinin öğrencilere yardımcı olan ve sorunları çözen yönlerinin öğrenciler tarafından görülmesi, öğrencilerin okula karşı olan algılarının ve düşüncelerinin olumlu yönde değişmesine neden olabilir. Sorunlarına çözümler üretildiğini gören öğrenciler okulda kendilerini güvende ve değerli hissederek, yönetime katılmada daha istekli olurlar, diğerleriyle sorunlarını paylaşırlar ve sorunların çözülmesinde rol oynamaya istekli olurlar.

“Aşırı kuralcı olma” kategorisini oluşturan çizimlerde öğrenciler okul müdürlerinin kuralcı, aşırı disiplinli, insanları sürekli gözetleyen ve baskıcı yönlerine vurgu yapmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü devamlı olarak kendilerini uyarın ve kuralları katı bir şekilde uygulayan ve uymayanları da cezalandıran kişiler olarak çizdikleri görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, Aydoğdu (2008), Balcı (1999), Browne-Ferrigno (2003), Inbar (1996), Monroe (2003), Özar (1999), ve Pantina (1991)’nın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Öğrenciler, okul

müdürleri tarafından sürekli baskı, disiplin ve gözetim altında tutulmalarından şikâyet etmektedirler. Okul müdürlerinin bu davranışları, öğrencilerin okul müdürüne ilişkin algılarının olumsuz yönde gelişmesine ve öğrencilerin okuldan ve öğrenmeden soğumalarına neden olabilmektedir. Öğrenciler yaptıkları çizimlerde okul müdürünü sıklıkla melek, değerli taşlar, çiçek vb. değerli bir varlıkla özdeşleştirmişlerdir. “Değerli bir varlık olma” kategorisini oluşturan bu çizimlerde öğrencilerin okul müdürlerini çeşitli davranışlarıyla ve uygulamalarıyla değerli varlıklara benzettikleri görülmektedir. Okul müdürlerinin okuldaki diğer kişilerle iyi ilişkiler kurması, onların dertlerini dinlemesi, sorunlara çözüm araması, okuldaki uygulamalara yardımcı olması hem etkili ve olumlu bir okul ortamı oluşmasına, hem de öğrenciler tarafından hoş ve değerli insanlar olarak algılanmalarına neden olmaktadır. Benzer şekilde Aydoğdu (2008) araştırmasında, “hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisinde, “çiçek ve kelebek” metaforlarına ulaşmıştır. Okul müdürlerinin bu davranışları okula ve öğrenmeye karşı öğrencilerde olumlu davranışlar gelişmesi açısından son derece önemlidir.

Yukarıda öğrenci çizimlerinin en fazla sayıda yer aldığı kategoriler tartışılmıştır. Bu kategorilerin yanında okul müdürü kavramına ilişkin birçok kategori yer almaktadır. En fazla sayıda çizimle temsil edilen kategori “olumsuzluk unsuru olma” kategorisi olsa da, öğrenci çizimleri genel anlamda olumlu ve olumsuz olarak değerlendirildiğinde birbirine çok yakındır. Yukarıda tartışılan kategoriler dışında olumlu öğrenci çizimleri okul müdürlerini; görevleri ve konumları nedeniyle çeşitli durumlarda yönetim işleriyle ilgilenen, görevi yönetmek olan kişilerle ya da canlı ve cansız nesnelere özdeşleştirilen; okul ve öğrenciler için durmadan çalışan; kendilerini yetiştirmek, yarınlara hazırlamak, iyi ve güzel olana yönlendirmek için çabalayan; bilgileriyle öğrencileri aydınlatan, gelecek yaşamlarını belirlemede öğrencilerin önlerine ışık tutan; bilgili, çoğu şeyi bilen ve bilgilerini sürekli depolayan, bilgilerini öğrencilere aktaran; çevrelerine örnek olan, öğrenciler için örnek davranışlar sergileyen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir. Ayrıca okul müdürleri öğrenciler tarafından, öğrencileri yönlendiren, hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olan; öğretimin içinde, müdürlük görevlerinin yanı sıra eğitim-öğretime de devam eden birer öğretmen; başarıyı ödüllendiren; öğrencileri bir arada tutan, birleştirici kişiler olarak resmedilmişlerdir. Olumsuz olarak nitelenen kategorilerde ise öğrenciler okul müdürlerini okuldaki mutlak güç, her dediğini yaptıran, okuldaki diğer kişilere emirler veren; taraflı, öğrencilere eşit davranmayan, adaletsiz; tutarsız davranışlar sergileyen, bir anda değişebilen, duruma ve olaylara göre farklı davranabilen; sürekli para isteyen, öğrencilerin paralarını sömüren kişiler olarak resmettikleri görülmüştür.

Okullar öğrenci ve personeliyle birlikte iletişim ve paylaşımların yaşandığı yerlerdir ve bu ilişkilerin en tepesindeki kişiler okul müdürleridir. Okul müdürleri öğrenciler, öğretmenler, veliler ve diğer toplum üyeleri tarafından davranışları izlenen ve sürekli değerlendirilen insanlardır. Bu araştırma sonucunda ilköğretim öğrencilerinin algılarına dayalı olarak “okul müdürü” kavramına yönelik pek çok çizim yapılmıştır. Özellikle olumsuzluk unsuru içeren çizimler, üzerinde düşünülmesi ve derinlemesine incelenmesi gereken bir durumu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin öğretmenler, yöneticiler ve diğer öğrencilerle ilişki içerisinde oldukları sosyal yerler olarak okullarda olumlu bir okul iklimi oluşmasında yönetici davranışları son derece önemlidir. Okullarda okul müdürlerine biçilen geleneksel roller hiyerarşik ve güç odaklıdır. Ancak, günümüz okul sistemlerinde okul yöneticilerinin komuta ve kontrol rolleri sergilemelerinden çok, paylaşımcı, yetkiyi dağıtan, değişimi kolaylaştıran ve yapılandırmacı roller sergilemeleri beklenmektedir (Hale ve Moorman, 2003). Okul yöneticilerinin sergileyecekleri dönüşümsel ve vizyoner liderlik rolleri, öğrencilerin güdülenme ve öğrenmelerine de katkıda bulunur. Araştırma bulguları okullarda okul müdürlerinden beklenen liderlik davranışlarının gösterilemediğini ortaya koymaktadır. Bu ve benzeri araştırma bulguları temel alınarak öğrencilerin ve toplumun okul müdürlerine yönelik algılarının iyileştirilmesine yönelik önlemlerin, gerek okul yönetimleri gerekse resmi kurumlarca alınması gerekmektedir.

Kaynakça

- Ada, Ş., ve Küçükali, R. (2009). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı.
- Arslan, H. (2008). *Okul işletmesinin yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.). Ankara: Anı.
- Artut, K. (2002). *Sanat eğitimi, kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Aydın, B. (2007). İlköğretim öğrencileri açısından yönetici imajı. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler, 1*, 583 - 588. Tokat: Detay.
- Aydoğdu, E. (2008). İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yoluyla analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Balcı, A. (1999). Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in Ankara), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balyer, A. (2012). Çağdaş okul müdürlerinin değişen rolleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13* (2), 75-93.
- Barman, C. R. (1999). Students' views about scientists and school science: Engaging K-8 teachers in a national study. *Journal of Science Teacher Education, 10* (1), 43-54.
- Belet, D. Ş., ve Türkkan, B. (2007). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimsel ifadelerinde algı ve gözlemlerini ifade biçimleri (Avrupa Birliği Örneği). *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler İçinde* (ss. 270-278). Ankara: Nobel.
- Bessette, H. J. (2007). Using students' drawings to elicit general and special educators' perceptions of co-teaching. *Teaching and Teacher Education, 24*, 1376-1396.
- Bishop, P. A., & Pflaum, S. W. (2005). Middle school students' perceptions of social dimensions as influencers of academic engagement. *Research in Middle Level Education, 29* (2), 1-14.
- Browne-Ferrigno, T. (2003). Becoming a principal: Role conception, initial socialization, role-identity transformation, purposeful engagement. *Educational Administration Quarterly, 39* (4), 468-503.
- Buldu, M. (2006). Young children's perceptions of scientists: A preliminary study. *Educational Research, 48* (1), 121-132.
- Bursalıoğlu, Z. (1976). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B., & Turner L. A. (2011). *Research methods, design and analysis*. Boston: Pearson.
- Chula, M. (1998). Adolescents' Drawings: A view of their worlds, Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Diego, CA.
- Erdem, A. R. (2008). *Türk eğitim sisteminin yapısı*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı.
- Eyüboğlu, S. (1974). *Sanat üzerine denemeler*. İstanbul: Cem.
- Finson, K. D. (2002). Drawing a scientist: What we do and do not know after fifty years of drawings. *School Science and Mathematics, 102* (7), 335-346.
- Golomb, C. (2004). *The child's creation of a pictorial world*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gulek, C. (1999). Using multiple means of inquiry to gain insight into classrooms: A multi-trait multi-method approach, Paper presented at the American Educational Research Association Annual Meeting, Chicago, IL, April 19-23, 1999. Motreal, Canada.

- Güven, G. (2009). Okul öncesi çocukların insan ve aile çizimlerinin değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Hague, E. (2001). Nationalty and childrens' drawings–pictures 'about Scotland' by primary school children in Edinburg, Scotland and Syracuse, New York State. *Scottish Geographical Journal*, 117 (2), 77-99.
- Haney, W., Russell, M., & Bebell, D. (2004). Drawing on education: Using drawings to document schooling and support change. *Harvard Educational Review*, 3 (74), 241-272.
- Inbar, D. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38 (1), 77–92.
- Karademir, H. (2008). *İlköğretim okullarında okul müdürlerine ait iletişimin öğrenciler tarafından algı düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karaköse, T. (2006). *Eğitim örgütlerindeki iç ve dış paydaşların kurumsal itibara ilişkin algılamaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kaya, N. O., Doğan, A., ve Öcal, E. (2008). Turkish elementary school students' images of scientists. *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 83-100.
- Kayıkçı, K. (2008). *Personel hizmetlerinin yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı.
- Kearney, S. K., & Hyle, E. A. (2004). Drawing out emotions: The use of participant-produced drawings in qualitative inquiry. *Qualitative Research*, 4 (3), 361-382.
- Linn, G. B., Sherman, R., & Gill, P. B. (2007). Making meaning of educational leadership: The principalship in metaphor. *NASSP Bulletin*, 91 (2), 161-171.
- Ludlow, L. H., & Bebell, D. (2003). Drawing conclusions: Using student drawings to inform teaching and learning in a university setting. Paper presented at the American Educational Research Association Annual Meeting, Chicago, IL, April 23, 2003.
- Lum, B. J. (1997). Student mentality: Intentionalist perspectives about the principal. *Journal of Educational Administration*, 35 (3), 210-218.
- Malchiodi, C. A. (2005). *Çocukların resimlerini anlamak*. (Yurtbay, T., Çev.). İstanbul: Epsilon.
- Malet, M. F., McSherry, D., Larken, E., & Robinson, C. (2010). Research with children: Methodological issues and innovative techniques. *Journal of Early Childhood Research*, 8 (2), 175-192.
- Miles, G. M. (2000). Drawing together hope: "Listening" to militarised children. *Journal of Child Health Care*, 4 (4), 137–42.
- Monroe, C. E. (2003). An analysis of principalship metaphors at the beginning of the new millennium. (Yayımlanmamış doktora tezi). Faculty of the Graduate School, The University of North Carolina, Greensboro.
- Newton, L. D., & Newton, D. P. (1998). Primary children's conceptions of science and the scientist: Is the impact of a national curriculum breaking down the stereotypes? *International Journal of Science Education*, 20 (9), 1137-1149.
- Oğuz, A. (2007). Sen hiç bilim adamı gördün mü? VI. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler İçinde* (ss. 43-48). Ankara: Nobel.
- Özar, B. (1999). A case study on identifying the perceptions of teachers on the present organizational structure and processes of an educational institution through the use of metaphors. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Pantina, P. A. (1991). Metaphor and the high school principalship. Yayımlanmamış doktora tezi, Hofstra University, New York.

- Picker, S. H., & Berry, J. S. (2000). Investigating pupils' images of mathematicians. *Educational Studies in Mathematics*, 43, 69-94.
- Ratcliff, D. (1995). Validity and reliability in qualitative research. <http://qualitative-research.net/Validity.pdf>. Erişim Tarihi: 25/04/2012
- Rodari, P. (2007). Science and scientists in the drawings of European children. *Journal of Science Communication*, 6 (3), 1-12.
- Şişman, M., ve Turan, S. (2005). *Eğitim ve okul yönetimi*. (Özden, Y., Ed.) *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı*. Ankara: Pegem A.
- Şişman, M., ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem A.
- Toklu, G. G. (2008). İlköğretim 4.-5. Sınıf öğrencilerinin kendi çizimlerinden fen dersi öğretimine yönelik algılarıyla yapılandırmacı öğrenme ortamı anlayışları arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tovey, R. (1996). Getting kids into the picture: Student drawings help teachers see themselves more clearly. *Harvard Educational Letter*, 5-6.
- Trail, K. (2000). Taking the lead: The role of the principal in school reform, *Connections*, 1(4), 1-8.
- Türkmen, H. (2008). Turkish primary students' perceptions about scientist and what factors affecting the image of the scientists. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 4(1), 55-61.
- Ünal, E. (2003). Students' perceptions of knowing and loving mathematics as reflected from their drawings. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1997). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zians, A. W. (1997). A qualitative analysis of how experts use and interpret the kinetic school drawing technique, Unpublished Master's Thesis, University of Toronto, Canada.